

HISTÒRIA DE FUZ: APROXIMACIÓ AL PRIMER TURISME INTERNACIONAL A TEULADA

Jordi Giner Monfort

Universitat de València/Florida Universitària

Jordi.Giner@uv.es

RESUM: El propòsit d'aquest article és posar en valor la figura d'Evelyn Dewhurst, més coneguda a Teulada com la senyora *Fuz*. Evelyn Dewhurst va ser la primera turista internacional a establir-se a Teulada, a la platja d'El Portet, als anys 50 del segle XX. Al mateix temps, s'intenta analitzar la seua figura a partir dels testimonis d'informants qualificats que la van conèixer i de bibliografia existent, tot des d'una perspectiva microsociològica.

PARAULES CLAU: Història, Turisme, Teulada, Marina Alta.

1. Introducció

Ahores d'ara, són evidents els processos de transformació social, econòmica i cultural que ha viscut la societat de la Marina Alta durant els darrers 50 anys. La modernització a què hem assistit ha dut associada, amb una intensitat diferent a la d'altres territoris, l'acollida d'un moviment migratori residencial i turístic de caràcter internacional que ha condicionat el desenvolupament de la comarca en el plànol econòmic, però també cultural, lingüístic, territorial, etc. L'existència de nuclis poblacionals com el de Teulada, on més del 60% de la població és d'origen estranger és el testimoni dels canvis a què ens referim. Gran part d'aquests canvis tenen el seu origen en els primers moviments turístics que començaren als anys 60 del segle XX, que acabarien amb l'entrada dels primers residents estrangers, preludi de l'arribada massiva de final del segle XX i principis del XXI.

Entra dins de la normalitat, doncs, preguntar-nos quin es l'origen del fenomen turístic internacional a què hem assistit sota la forma turística primer, i sota la forma residencial, després. En els darrers anys hem vist diferents aportacions des de l'àmbit de econòmic i sociològic, però no deixa de ser interessant mirar, des d'una perspectiva microhistòrica, els processos locals. Aquests tipus de processos donen informació molt valuosa que pot ser utilitzada a nivell analític. És per això, i per una confluència de factors que han envoltat la pròpia tasca investigadora al voltant d'aquest tema, que s'ha decidit treure a la llum la història d'una dona extraordinària que va inaugurar una nova època per a la història moderna de Teulada, però també, d'alguna manera, per a la resta de la comarca.

Durant la redacció del llibre *Un peu dins, un peu fora*, escrit junt a Carles Simó, ens va arribar de manera inesperada el material gràfic que havia sigut llegat a l'Associació Cultural Amics de Teulada per part de la que, segons ens informaren, era la primera turista que va arribar a Teulada: la senyora *Fuz*. Per a nosaltres, en principi, allò no era més que una anècdota que traslladarem immediatament al llibre. Per a l'arxiu de l'Ajuntament es va convertir en una tasca rutinària de recuperació, datació i escanejat de diapositives dels anys 50 –tot siga dit, en color–. Però poc a poc allò es va convertir en un neguit per saber més de la història d'aquella primera intrèpida solitària que va decidir residir durant els períodes estivals a la costa de Teulada.

Després del primer contacte amb l'Associació Cultural Amics de Teulada en van vindre d'altres: durant la presentació del llibre a Teulada el seu representant, Vicente Vallés, va aportar la seua opinió sobre el col·lectiu de residents estrangers a Teulada, una opinió molt interessant per vindre de qui ha compartit temps, espai i convivència amb la població que altres persones tot just estem estudiant. Però potser el tercer contacte va ser més interessant encara. Dos dies després de la presentació del llibre a Teulada vaig tindre la sort d'entrevistar, junt a Vicente Vallés i Jaume Buigues de l'Arxiu municipal, a la que, segons sembla, fou la segona turista internacional que arribà al nucli de Teulada, Susan Richardson, que en el moment de l'entrevista tenia 91 anys. Les dues hores de conversa amb Susan Richardson foren suficients per dibuixar un panorama, el de l'època que va des de finals dels anys 50 fins a la primera meitat dels anys 80 a Teulada. No obstant, aquella entrevista encara va despertar més preguntes sobre la personalitat de la primera turista internacional, i al mateix temps obria més finestres sobre el paper del turisme i la interacció amb la societat d'acollida, qüestió sobre la qual encara queda

molt per investigar.

Les fonts amb què s'ha treballat en l'elaboració d'aquest article són, doncs, de diferents tipus: per una banda, fonts orals, mitjançant les quals s'ha pogut reconstruir no només el perfil de la senyora *Fuz* sinó també el context històric en què es produeix la seua arribada a Teulada. Per altra banda, fonts documentals provinents tant de l'arxiu propi de la senyora *Fuz* com també de diaris i documents històrics (electrònics, la gran majoria) que han estat claus per a dibuixar el perfil d'aquesta intrèpida turista. No obstant, no hem volgut ser exhaustius en el dibuix del seu perfil: més bé deixem les portes obertes a aquells investigadors que vulguen aprofundir-ne, tot constatant el seu paper pioner com a turista a Teulada, paper que tot seguit analitzem.

2. Un poc d'història

Es pot dir, sense cap mena de dubte, que la presència de ciutadans de nacionalitats estrangeres a la Marina Alta es remunta a més de cent anys enrere. Tot i això, el turisme no va ser sempre el factor explicador de l'arribada d'aquests ciutadans foranis. El desenvolupament del comerç internacional de la pansa, principalment amb el Regne Unit, es pot considerar l'element desencadenant de l'arribada de ciutadans estrangers, especialment en direcció al nucli comarcal del seu comerç, la ciutat de Dénia. Tal i com observa COSTA (1977), malgrat els antecedents històrics de producció de pansa a la comarca, que es remunten al segle XV, el segle d'or serà el XIX, amb l'adopció del moscatell com a varietat fonamental i l'increment de les exportacions des del port de Dénia (COSTA, 1977:187 i ss.). De la presència de ciutadans britànics a Dénia n'han quedat alguns vestigis, com ara el cementiri dels anglesos, un seguit de cognoms anglesos i algunes construccions, com ara l'hotel La Raconà, antiga residència de la família Swan o les inicials de la *Cooperative Wholesale Society*, al carrer Càndida Carbonell (Vidal, 2006). L'assentament d'aquella colònia de ciutadans anglesos responia més a criteris comercials que a una decisió relacionada amb l'estil de vida o el turisme. No obstant, les dades de què disposem mostren un procés d'inserció a la societat de Dénia ambivalent: per una part conserven tradicions i importen productes del seu país, però per una altra banda aprenen el valencià perquè el necessitaven per tal de poder comunicar-se amb els productors i comercials autòctons de la pansa (VIDAL, 2006:47).

Un poc més al sud, a Xàbia, i pràcticament al mateix temps que la indústria de la pansa feia aigües per la caiguda de les exportacions i la fil·loxera, arribava l'artista André Lambert (PALAZUELOS, 2013). Bàsicament la seua fugida era del tipus que ZASADA ET AL. anomenen idealitzacions del romanticisme. Dit d'una altra manera, una fugida dels entorns urbans en busca de la tranquil·litat i la natura que ofereixen les zones rurals allunyades de les grans urbs (ZASADA ET AL., 2010). El viatge que inicià Lambert, un representant de l'alta cultura, era semblant al que, molt abans, ja havien protagonitzat altres personatges il·lustres procedents d'Europa, que s'havien encarregat de difondre per la via de la literatura i el periodisme entre les elits europees (LISÓN, 1974). No ens ha d'estranyar que el paral·lel més immediat d'aquest moviment mig turístic, mig residencial, el trobem a la veïna illa de Mallorca, on el seguit de noms il·lustres és difícil d'abastar: Carles d'Àustria, Robert Graves, Frédéric Chopin, George Sand, etc. (WALDREN, 1996). Els Lambert, igual que abans els Swan o els Rankin a Dénia, hagueren d'aprendre el valencià per a relacionar-se amb les persones del seu entorn, tal i com argumenta PALAZUELOS (2013).

En el context d'una comarca empobrida, encara sumida en la tragèdia de la Guerra Civil, és quan es pot documentar l'arribada d'Evelyn Dewhurst, més coneguda a Teulada com la senyora *Fuz*. Com tot seguit comprovarem, la figura de la senyora *Fuz*, que és com se la coneixia a Teulada, té algunes semblances amb els casos de la comunitat anglesa de Dénia i els Lambert a Xàbia. La senyora *Fuz* també pertanyia a la classe benestant, venia d'un país més desenvolupat que el nostre en els àmbits econòmic, tecnològic i social, i arribava a una societat per desenvolupar on encara resultava estrany trobar-se amb un ciutadà d'origen estranger, més encara si aquest era una dona i anava sola. Per contra, l'arribada de la senyora *Fuz* es diferenciava dels casos exposats anteriorment per la seua finalitat: no era de tipus comercial o de recerca d'un paradís on iniciar una nova vida, sinó que estava relacionada amb dues noves fites de l'estat del benestar a què ja havia arribat el Regne Unit en aquell moment: la primera, i principal, la jubilació. La segona, però no per això menys important, la possibilitat de gaudir del temps lliure, l'extensió de l'oci més enllà de les classes dominants, que havien estat les que predominantment s'havien pogut permetre l'oci. Quan la senyora *Fuz* arriba a Teulada afrontava els seus darrers anys en actiu i possiblement mirava de trobar a la costa Mediterrània un lloc on poder dur un nou estil de vida, si més no, durant uns mesos a l'any.

3. Els orígens familiars de la senyora *Fuz*

Maud Evelyn Ray Marshall, la nostra senyora *Fuz*, va nàixer el 12 de gener de l'any 1902. Fou la filla de Stewart Ray Marshall i Maud Marshall (que abans de casar-se duia el cognom de fadrina, Breffit). El seu pare, Stewart Ray Marshall, (1863-1922) molt possiblement es dedicaria al món dels negocis o dels bancs. D'aquesta manera s'explica que el seu fill, Stewart Ray Marshall Jr. (1890-1953) aparega al 1914 com a banquer vinculat a M. Marshall & Son, un xicotet banc de la *city* de Londres¹. Una bona mostra dels orígens familiars de la nostra protagonista és que sa mare, Maud Marshall, nascuda l'any 1868, ja era una dona que practicava el tennis al segle XIX, just en els inicis de la popularització d'aquest esport, quan encara era una pràctica reservada a les classes benestants. Per tant, l'entorn social de la família d'Evelyn Marshall havia de ser, per força, acomodad: gent de negocis, amb pràctiques esportives pròpies de la burgesia, que a més vivien al barri de Northwood, una zona residencial benestant del nord de Londres, on va nàixer la nostra protagonista.

Gràcies al testimoni de Susan Richardson, la segona turista a arribar a Teulada, se sap que la senyora *Fuz* visqué a l'antiga Ceilan, actual Sri Lanka, després del seu casament, que sembla que va ocórrer cap a l'any 1925. El seu marit, de qui agafa el cognom del que mai es desprendria, era Godfrey Jefferson Dewhurst². Poca cosa més se sap d'ell. Se'l situa el 1915 a la reserva d'oficials del 6é batalló d'infanteria del Regne Unit, i se'l torna a reclutar l'any 1940³. Els pares de Godfrey, Arthur (1860-1921) i Annie Jefferson Dewhurst (1866-?) es troben a la colònia britànica de Ceilan als anys 20 del segle XX, com se sap per la data de defunció d'Arthur, l'any 1921⁴. La família Dewhurst provenia d'una branca d'industrials del cotó de Skipton (Yorkshire). Molt probablement la migració cap a una colònia britànica, com ho era en

¹ Vegeu les referències a <http://www.london-gazette.co.uk/issues/28805/supplements/1533/page.pdf> i <http://www.london-gazette.co.uk/issues/29961/supplements/1987/page.pdf> [consultat el 5 de març de 2013]. Es pot trobar més informació sobre *M. Marshall and Son* a SAYERS (1976:302 i ss.)

² Pràcticament totes les fonts que utilitzem provenen d'internet. Es pot posar en dubte la fiabilitat de moltes elles, però és l'única manera a hores d'ara de dibuixar el passat a tants quilòmetres de distància. En aquest cas, la font és <http://www.tennisforum.com/showthread.php?t=453092> [consultat el 5 de març de 2013].

³ El document de la primera crida es pot trobar a <http://www.london-gazette.co.uk/issues/29241/supplements/7310/page.pdf> [consultat el 5 de març de 2013]. El de la crida de 1940 es pot trobar a <http://www.london-gazette.co.uk/issues/35034/supplements/127/page.pdf> [consultat el 5 de març de 2013].

⁴ Vegeu la referència a <http://homepages.rootsweb.ancestry.com/~jmbhome/dewhurst%20ths%20maria.htm> [consultat el 5 de març de 2013].

aquell moment Ceilan, estaria motivada per raons comercials vinculades a la producció del cotó, tot i que, segons recorda Susan Richardson, tenien interessos comercials relacionats amb la planta del te. Se sap també que el germà d'Evelyn (Stewart Ray Marshall) es casà amb la germana del seu marit (Nancy Stevenson Dewhurst), tancant així un cercle de família i matrimoni d'altra bastant habitual per l'època. Segons el discurs de Susan Richardson, sabem que ben prompte el matrimoni de la senyora *Fuz* es trenca i ella se'n torna cap a Londres. Comença així una nova etapa a la seua vida, una etapa que es caracteritzarà per un esperit emprenedor en els àmbits esportiu i empresarial.

Les dades que coneixem de la seua família apunten, indefugiblement, cap a un nucli benestant, on hi ha lloc fins i tot per als esports, i no un qualsevol: el tennis, a principis de segle, era un esport d'elit, que es practicava en entorns de l'aristocràcia i alta burgesia (WAGG, 2012). Més encara, l'esport femení havia de ser, per força, més elitista que l'esport masculí, donat el cost d'oportunitat de dedicar l'adolescència i primera joventut als esports en comptes de dedicar-los a la finalitat reproductiva (biològica i social) que se li suposava a la dona d'aquell moment –i també a moltes en l'actualitat. Tal com diu WAGG, la pràctica del tennis entre les dones es dirigia, més que a buscar la victòria a la pista per la via de la competició, a trobar una parella, en el context de la reproducció d'hàbits i costums propis de les classes benestants (WAGG, 2012:124). Tant és així que fins a ben entrats els anys 20, el tennis femení no es convertirà en una pràctica professional, malgrat que està documentada la participació de dones en tornejos des del segle XIX. Per tant, l'extracció benestant situa la nostra protagonista al mateix nivell que altres il·lustres estrangers que havien establert la seua residència a l'Estat espanyol durant els dos primers terços del segle XX, com ara Gerald Brennan (a l'Alpujarra), Robert Graves (a Deià) o el mateix André Lambert (a Xàbia).

4. De Ceilan a Wimbledon

Pel que sabem fins ara, tot fa pensar que la relació d'Evelyn Dewhurst amb el tennis ve per via materna. La seua mare l'hauria practicat, tot i que encara no com a dedicació professional (vegeu la il·lustració 1), car s'ha de tindre en compte que fins els anys 20 del segle XX no trobarem les primeres dones que es dediquen professionalment al tennis. Maud Marshall, a més, va ser

l'autora del capítol dedicat al tennis femení del llibre *Sportswoman Library* (SLAUGHTER, 1898), una espècie de galeria il·lustrada d'esports practicats per dones, amb un recull de normativa bàsica, d'altra banda prou avançat per a la seua època, més a nivell de continguts que estètic, val a dir. És fàcil d'endevinar que l'aspecte exterior de les jugadores de tennis de principi de segle XX era un punt de fricció entre la vella societat i la nova que tot just estava naixent. Contra les faldes llargues, els barrets i les joies, sorgia una nova moda on la falda s'acurtava –sempre per baix dels genolls– i desapareixien els engalanaments innecessaris. Fins i tot la manera de jugar era posada en entredit: l'any 1910 Dorothea Chambers es mostrava en contra del servei en alt, perquè podia ser massa dur per a les dones (WAGG, 2012: 128). També cal remarcar que no existeix vinculació aparent entre Evelyn Dewhurst Edward B. Edwhurst (Tamworth, Austràlia, 1870-1941), qui també va ser tennista afamat, malgrat la coincidència en el cognom i en l'esport practicat. Aquest últim desenvolupà la seua carrera als Estats Units, on de fet va guanyar un US Open l'any 1906 en la categoria, desafortunadament desapareguda, de dobles mixtos.

Il·lustració 1. Miss Maud Marshall mostra com cal fer un servei en alt

Font: Sportswoman Library (1898:312)

Per tant, no ens ha d'estranyar saber que la vida d'Evelyn Dewhurst, la senyora Fuz, va girar al voltant del tennis, primer com a jugadora, i més tard com a entrenadora i fins i tot divulgadora. El primer partit de tennis de què tenim

constància fou a l'any 1923, amb 21 anys. Segons les fonts conegudes, apareix amb el cognom de casada, Dewhurst, malgrat que als registres de casament consultats sembla que el casament es produeix l'any 1925. Aquest partit té lloc al mes de març a Menton (França), dins els Campionats de la Riviera francesa. Des del seu primer partit fins a l'últim conegut, Evelyn Dewhurst defensà la bandera de Ceilan, l'actual Sri Lanka, on s'hauria establert en un primer moment amb el seu marit, tot i que després retornara a Londres. En aquesta ocasió jugà contra Mrs. Howard en primera ronda i contra Elizabeth Ryan en segona ronda, on va caure derrotada per 6-0/6-1.

La seua trajectòria esportiva des d'aquell moment és poc coneguda, i pràcticament no s'ha trobat documentació fins a tres anys després, l'any 1926. Al juny jugà un partit de dobles al *Roehampton Invitational* (Surrey) amb Vivien Glasspool (1903-1986), amb qui l'unirà una gran amistat en els següents anys. Però 1926 és, especialment, l'any en què participa al torneig de Wimbledon a les tres categories en què podia participar: individual, per parelles i per parelles mixtes. Els resultats de la seua participació van ser més bé pobres, però no per això van ser poc publicitats. Pel que fa a dobles femenins, va passar a segona ronda junt a la gal·lesa Gladys Seel. Van perdre el segon partit front a Christine Tyrell i J.S. Colegate per 2-6/6-2/6-4. En la categoria de dobles mixtos no va passar de la primera ronda, va perdre per 9-11/6-1/6-3 front a la parella danesa formada per Marie Hazel i Einer Ulrich. No obstant això, interessa detindre'ns en el seu company de joc: Eliot Crawshay Williams (1879-1962) qui, per aquella època, superava de llarg els quaranta anys. El perfil de Crawshay és el d'un aristòcrata, relacionat amb les més altes esferes de la societat britànica. Va ser secretari personal dels primers ministres Winston Churchill i Lloyd George, i més tard també parlamentari (LILE, 1988). Tot això reforça encara més l'extracció benestant de la nostra protagonista. De fet, no era casualitat que les jugadores de tennis, com a esportistes de l'elit, es relacionaren amb l'aristocràcia. Així va ocórrer, per exemple, amb la jugadora espanyola Lili Álvarez, qui jugava sovint amb els membres de la família reial sueca (WAGG, 2012:125)

Els enfrontaments individuals, però, van ser probablement els que van resultar més decisius per a la vida de la senyora *Fuz*. El primer partit en la categoria individual el va jugar contra Betty Dix amb resultat de victòria per 11-9/6-4. La segona eliminatòria la va haver de jugar amb la francesa Suzanne

Lenglen (1899-1938), la jugadora de tennis més important del primer terç del segle XX i una de les més importants de tots els temps, amb 31 grans premis guanyats entre 1914 i 1926, dues medalles d'or a les olimpíades de 1920 (celebrades a Antwerp) i un estil propi i recognoscible⁵. Amb totes aquestes dades és fàcil imaginar per què aquell partit havia de marcar un abans i un després a la vida d'Evelyn Dewhurst.

Aquella vesprada del 23 de juny de 1926, s'havia decidit que Suzanne Lenglen jugaria dos partits consecutius: el primer contra Evelyn Dewhurst; el segon, un partit a dobles contra una altra de les grans jugadores d'aquells moments: la nordamericana Elizabeth Ryan. Sembla que Lenglen va haver de visitar el metge i no s'assabentà del partit individual fins al mateix matí, de tal manera que no comparegué a la pista. Sembla que una de les causes de la incompareixença podria haver estat el sistema de notificacions de l'organització era prou deficient i s'avisava les jugadores poc abans que començaren els partits. S'ha de tindre en compte que les categories femenines eren –encara són, malauradament– enteses com a categories menors, i en aquell moment ni tan sols eren professionals, és a dir, que només jugava qui podia permetre's el luxe de mantindre aquest estil de vida. L'incident no hauria anat a més, probablement, si no fóra perquè aquell dia hi havia la reina Mary d'Anglaterra a les graderies, declarada afeccionada al tennis i admiradora confessa de Suzanne Lenglen. Probablement fou això, junt al fet que el torneig es jugara al Regne Unit i que l'oponent fóra francesa el que va traslladar l'incident a les primeres pàgines de la premsa anglesa, que tergiversà els fets per plantejar un desafiament de la tennista francesa a la reina Mary (CLERICI, 2010:293 i ss.; WAGG, 2012:133 i ss.). La pròpia Evelyn Dewhurst, però, en declaracions a l'expert en tennis Gianni Clerici, confessà cinquanta-cinc anys més tard que li havien preguntat si volia que desqualificaren a Lenglen, cosa que mai demanà. L'endemà Lenglen perdé el seu partit de dobles contra Ryan i s'endarrerí, novament, l'enfrontament amb Dewhurst. Finalment aquell partit es va jugar el 25 de juny de 1926 i Evelyn Dewhurst, tot i el mal estat de salut de Lenglen, d'altra banda prou habitual segons es desprén de les cròniques de l'època, el perdé per un doble 6-2.

⁵ Val a dir que la segona pista del complex esportiu de Roland Garros, a França, porta el seu nom: Court Suzanne Lenglen. A més, hi ha un baix relleu on hi apareix representada tornant una volea amb la postura més característica per la qual se la recorda: amb falda llarga i els membres estirats mentre fa un bot a l'aire.

Després del campionat de Wimbledon de 1926, Evelyn Dewhurst guanyà el campionat de tennis de Ceilan en les categories individual i dobles mixtos⁶. Molt probablement gràcies al dissortat partit que va disputar amb Suzanne Lenglen a Wimbledon, i després de la fama aconseguida en guanyar el campionat de Ceilan, entrà en contacte amb l'empresari de l'espectacle Charles B. Cochran (1872-1951). Per aquells temps Cochran havia decidit dedicar-se al món del tennis i la boxa, eixint del circuit de teatre a què s'havia dedicat durant alguns anys, i al qual es dedicaria amb cert èxit poc després de la breu incursió esportiva. Cochran organitzà el 1927 una gira pel Regne Unit amb Suzanne Lenglen de protagonista, amb l'excusa del seu pas definitiu a la professionalitat. Els seus companys de gira, després de demanar-ho a algunes grans figures del moment, foren el tennista nordamericà Howard Kinsey (1899-1966), l'hongarés Karel Kozeluh (1895-1950), la tennista, també de Ceilan, Vivien Glasspool, l'alemanya Dora Köring (1880-1945), i la nostra protagonista, Evelyn Dewhurst. La gira fou un èxit d'audiència: després d'una jornada a Henley-on-Thames (2 de juliol) i tres dies d'exhibició al *Holland Park* de Londres (5, 6 i 8 de juliol) la gira visità estadis de futbol com *Hampden Park* a Glasgow (12 de juliol), *Old Trafford* a Manchester (16 de juliol) o *Bloomfield Road* a Blackpool (15 de juliol) on es van arribar a reunir més de 8000 persones (WAGG, 2012: 132). Dewhurst jugà amb Lenglen a Londres, Glasgow, Blackpool i Manchester i perdé tots els enfrontaments, però aconseguí guanyar quatre sets al partit de Blackpool, pràcticament una proesa segons reconeix la premsa de l'època. Tot i que la valoració de la gira va ser positiva, i fins i tot s'arribà a anunciar una segona gira europea, aquesta mai es va fer realitat⁷. Potser una de les raons foren les pèrdues que Cochran declarà que li havia suposat la gira: més de 5000 lliures de l'època (COCHRAN, 1932:179).

Després de la gira anglesa de 1927 no se sap res d'Evelyn Dewhurst fins l'any 1931. A l'octubre d'aquell any apareix una patent d'un producte de cosmètica a nom de Dewhurst i Glaspool. Després de jugar l'una contra l'altra l'any 1926, i compartir la gira anglesa de 1927 amb la gran Suzanne Lenglen la senyora *Fuz* i Vivienne Glaspool comencen una carrera empresarial conjunta,

⁶ Vegeu els resultats a *The Singapore Free Press and Mercantile Advertiser* (2 Març de 1927, p.7) <http://newspapers.nl.sg/Digitised/Article.aspx?articleid=singfreepressb19270302-1.2.25&sessionid=df03b1316f0b45c7b8fc80beb227fdc2&keyword=mrs+dewhurst&token=dewhurst%2cmrs>

⁷ Es pot llegir una valoració de la gira, feta per la pròpia Vivien Glasspool a *The Straits Times*, (18 d'agost de 1927, p.12). Disponible a <http://newspapers.nl.sg/Digitised/Article/straitstimes19270818-1.2.89.aspx> [consultat el 15 de setembre de 2013].

que arrenca al sector cosmètic i acaba a l'esportiu. La patent de l'any 1931 és d'una loció feta d'aigua de rosa i sucre que, encara ara apareix a l'Oficina Europea de Patents amb el registre GB383005⁸. Possiblement aquell fou el primer intent de constituir una empresa juntes, tot i que fou bastant breu, tal i com es pot desprendre de l'anunci de dissolució de la societat *Dewpool Ltd.*, aparegut a la *London Gazette* el 13 de maig de l'any 1932⁹.

Il·lustració 2. Programa de mà de la gira en què participà E. Dewhurst

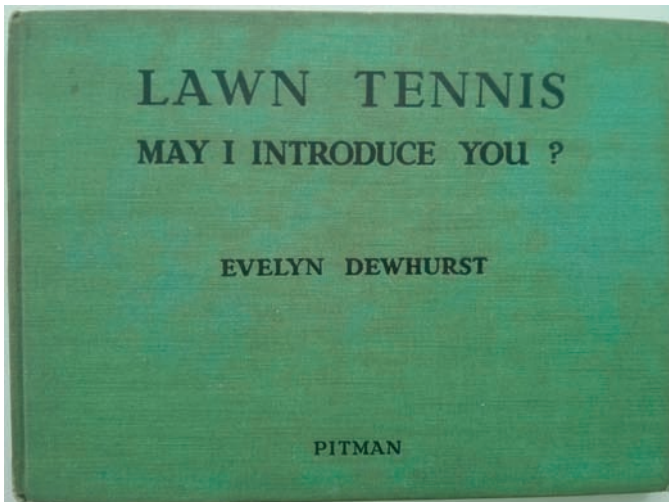
Font: Tim Davidson Auctions (<http://www.timdavidsonauctions.co.uk/catalogues/cs131112/lot0013-0.jpg>) [consultada el 15 de març de 2013]

Poc després de registrar la patent, Dewhurst degué decidir dedicar-se al tennis des d'un altre punt de vista: l'entrenament i la divulgació. No se li coneix cap altre partit posterior a la gira amb Lenglen i, de fet, la seua activitat pública

⁸ Es pot consultar el text de la patent a la web de l'*Oficina Europea de Patents*: http://worldwide.espacenet.com/publicationDetails/biblio;jsessionid=478818AEFCB11CE8FF55A8A8C28AD205.espacenet_level_x_prod_3?FT=D&date=19321110&DB=&&CC=GB&NR=383005A&KC=A&ND=1&locale=en_EP [consultat el 15 de setembre de 2013].

⁹ Vegeu la referència a <http://www.london-gazette.co.uk/issues/33825/pages/3158/page.pdf> [consultat el 15 de setembre de 2013]

degué limitar-se a l'entrenament i la publicació de manuals de tennis dirigits a joves i entrenadors. No era la primera jugadora que escrivia un llibre sobre tennis especialitzat en el públic femení, però podríem dir que va ser una de les més prolífiques en llengua anglesa. Abans, altres tennistes de renom ja havien escrit llibres i guies, més o menys didàctiques sobre l'aprenentatge del tennis: la pròpia Lenglen havia escrit un llibre (*Lawn Tennis: the gamme of Nations*, 1925) i fins i tot, per posar un exemple proper, Lili Álvarez en va escriure un (*Modern Lawn Tennis*, 1926). A Evelyn Dewhurst se li coneixen almenys set llibres, publicats entre 1939 i 1972, i algunes reedicions entre 2001 i 2003: *Lawn Tennis Guaranteed: How to Teach and Play it* (Sir Isaac Pitman & Sons, 1939); *Lawn Tennis, May I Introduce You* (Sir Isaac Pitman & Sons, 1940); *A Handbook For Coaching Lawn Tennis* (Dewpool School of Lawn Tennis, 1963); *A Modern Technique for Teaching Lawn Tennis* (Dewpool School of Lawn Tennis, 1970); *Common Sense Lawn Tennis* (Dewpool School of Lawn Tennis, 1972); *Coaching Successfully Tennis* (2ª edició, Sports Publications, 2003. Es desconeix la data de la primera edició); i *Play Better Tennis* (2ª edició, Sports Publication, 2001. Es desconeix la data de la primera edició)

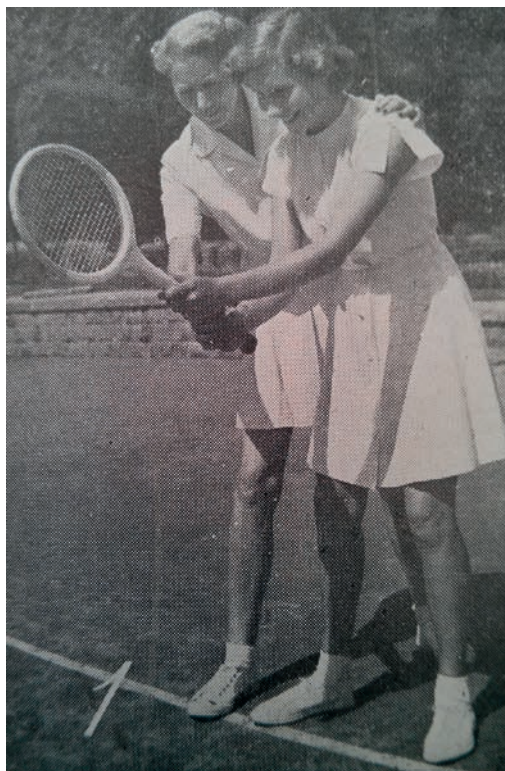

Il·lustració 3. Portada de *Lawn Tennis, May I Introduce You?*

Font: l'autor

Però allò més significatiu dels seus llibres és l'editorial on publica els seus escrits entre 1963 i 1972: Dewpool School of Lawn Tennis. El nom de l'editorial sembla indicar la composició dels noms de Dewhurst i Glasspool,

reproduint el nom que abans ja hem vist com a empresa dedicada als cosmètics. Ara, a més, sabem també que van fundar una escola de tennis que també actuava com a editorial dels volums que publicà la senyora *Fuz*. Se sap que Evelyn Dewhurst es dedicà professionalment a l'entrenament de jugadores de tennis, on obtingué un cert renom: al volum *Woman Week-end Book*, es presenta com a famosa entrenadora (1950). I al seu llibre *Lawn Tennis, May I Introduce you?* (1940) apareix com a excampiona de Ceilan i entrenadora de tennis a les escoles femenines de *Cheltenham*, *Godolphin* i *Sherborne*. La seua vàlua com a entrenadora roman fins l'any 1964, en què participa amb un article sobre les deu jugadores de tennis més importants del segle XX a *The Nestlé Book of Tennis*.

Il·lustració 4. Evelyn Dewhurst entrenant a una jove

Font: *Woman Week-End Book*, 1950

De l'escola de tennis que obrí amb Vivienne Glasspool, en canvi, sabem menys detalls: la seu social de la *Dewpool School of Lawn Tennis* estava al 160 del cèntric carrer Picadilly, a Londres, molt a prop del luxós hotel

Ritz. Se sap també que Vivien Glasspool es dedicà a l'entrenament de joves tennistes, almenys, durant els anys 30, entre altres coses per la cita d'alguna cèlebre exalumna¹⁰. Per tant, no resulta descabellada la idea que ambdues, Evelyn i Vivien, compartiren la seua passió pel tennis sota la denominació de Dewpool School of Lawn Tennis¹¹. Molt probablement l'escola va viure una expansió durant els anys 50 i 60 del segle XX, gràcies a la popularització del tennis. Així ho sembla indicar la incorporació d'almenys una tercera sòcia a l'empresa: Barbara Swanick apareix com a associada a la *Dewpool School* a una conferència feta a *Balmoral Hall*, el 27 d'octubre de 1952¹².

5. Els anys de Moraira

Gràcies a Vicente Vallés i Susan Richardson, informants que conegueren de ben a prop la senyora *Fuz*, i també per l'arxiu fotogràfic que llegà a l'Associació Cultural Amics de Teulada, se sap que la seua arribada a Teulada es produí l'any 1956. Segons Susan Richardson el fet que s'establira a Moraira fou purament casual: s'havia allotjat sola al desaparegut *Parador Ifach* de Calp, que ja tenia un cert renom en aquell moment, fins al punt que havia sigut visitat per Ava Gardner, Orson Welles, Bette Davis o Ernest Hemingway, tal i com consta al llibre de visites (FERRIS, 2009). Segons el relat de Vicente Vallés la senyora *Fuz* va entreveure el Cap d'Or estant a Calp i preguntà què era allò. Interessada per conèixer més detalls d'aquell poblet de pescadors del qual li havien parlat, agafà el tren i baixà a Teulada:

“Va baixar a Teulada i, al costat de casa de Jaume Maro, tenia un taller de bicicletes Luís, el ciclista. Ella anava amb pantalons. Clar, quan ella arriba ací, una dona, de casi dos metres d'alta, amb pantalons, allò va ser... [...] Va anar al taller de bicicletes i va preguntar per on es podia baixar a la mar. Ella no sabia si era Moraira o què era. I li van dir que la carretera era eixa, que hi havia set quilòmetres. Total, que Luís li va llogar una bicicleta, i ella sola, que en aquell moment era impensable, agarrà la bicicleta i va

¹⁰ Vegeu la breu menció que fa l'aviadora Lettice Curtis a la seua autobiografia (2004:22).

¹¹ La Dewpool School of Lawn Tennis figura com a companyia disolta l'any 1983. Vegeu la referència a: <http://www.london-gazette.co.uk/issues/49476/pages/12008/page.pdf> [consultat el 15 de setembre de 2013].

¹² Vegeu http://archive.org/stream/voxfluminis1952balm/voxfluminis1952balm_djvu.txt [consultat el 15 de setembre de 2013].

baixar. Va baixar i li va agradar. Però com ella era una dona senzilla, es va posar a menjar al costat de la mar. De vesprada va tornar a Teulada, va deixar la bicicleta, va agarrar el tren i se'n va tornar a Calp, al Parador.” (Testimoni de Vicente Vallés).¹³

Els trets de la personalitat de la senyora *Fuz* que dibuixa la informant són els d'una dona emancipada, atrevida i moderna per a l'època que estava vivint, més encara en comparació amb la societat que havia triat visitar. La senyora *Fuz* no atenia, i possiblement no entenia, les normes estrictes de comportament per a les dones, les pròpies dels manuals d'urbanitat, i com a tal actuava: ja ho havia fet visitant tota sola una terra desconeguda per a ella. Per això no dubtava a conduir ella mateixa una bicicleta, vestida amb pantalons, quan allò que la societat esperava era que el vehicle fóra conduït per algun home. Es pot suposar que, a la reacció de sorpresa que relata l'informant, en seguiren d'altres de reprovació, donada la conducta poc habitual per a l'època. Però cal recordar l'influència que, sobre aquesta reprovació, podria tindre allò que en un altre lloc hem anomenat l'Efecte Mr. Marshall (SIMÓ I GINER, 2012:120 i ss.). Tot just tres anys abans de l'arribada de la senyora *Fuz* s'havia estrenat la pel·lícula *Bienvenido Mr. Marshall*, on els habitants de la fictícia població de Villar del Río preparen una festa de benvinguda als rics americans que simbolitzen la bonança del Pla Marshall. Aquesta acollida en positiu és, en el fons, una legitimació del turista i tot allò que tinga a veure amb la seua conducta i el seu benestar: *a priori* tot allò que afavorisca l'arribada i la satisfacció del turisme és bo per a l'economia i per al poble. Aquesta situació es veu afavorida pel fet que aquests primers turistes eren originaris de països desenvolupats, societats de referència i amb una llengua de prestigi. A l'esquema legitimador tot quadra, fins al punt que, com indica WALDREN, la dissidència en la correcta benvinguda del turista podia estar penada per les autoritats (WALDREN, 1996; GINER, 2013).

Sembla que no fou fins a l'any següent que la senyora *Fuz* conegué El Portet, possiblement per algun contacte que ja hauria fet a Moraira. I és aleshores quan adquirí la propietat situada enfront mateix de la mar que, durant molts anys, tingué la inscripció “Casa Fuz” a la façana, i que es pot veure a la il·lustració número 5. Encara hui conserva la fesomia original, i els actuals propietaris es refereixen a la casa pel mateix nom. Segons el testimoni

¹³ L'original està en mig en castellà i mig en anglés perquè es va desenvolupar en aquestes llengües. La traducció, per tant, és de l'autor.

de Vicente Vallés és possible que la casa d'El Portet fóra propietat dels hereus d'Augusto Villalonga, el notari de Pedreguer que fou afusellat durant la Guerra Civil. No és casualitat que entre les memòries de qui va conèixer El Portet en aquella època circulen personatges de renom de la burgesia comarcal, però especialment de la valenciana, alguns dels quals ja tenien casa a la mateixa platja d'El Portet, com ara la família dels Duato.

Il·lustració 5. Evelyn Dewhurst davant la seua casa a El Portet

Font: Associació Cultural Amics de Teulada

Un aspecte rellevant sobre la vida de la senyora *Fuz*, i també dels primers turistes que internacionals que van arribar, no només a Teulada sinó en general a la costa Mediterrània, és que van haver de dur a terme un procés d'inserció social i aprenentatge, almenys, d'una de les dues llengües que sentirien a parlar. No hi havia més remei: ni la població local tenia un coneixement de l'anglès suficient com per atendre les demandes dels nouvinguts, ni existia un mercat ètnic com el que s'ha desenvolupat a partir dels anys 80 a la nostra comarca. S'entén per mercat ètnic la presència de professionals, comerços i serveis que ofereixen els productes del país d'origen, i/o en la llengua del país d'origen (SIMÓ I GINER, 2012:69). En absència d'aquestes característiques, tan habituals ara, les persones que duïen a terme un moviment, bé fora turístic

o migratori, havien de dur a terme una inserció social que podia ser més o menys exitosa, però que era necessària per tal de sobreviure. Així ho relata la pròpia Susan Richardson:

“Hem seguit els costums que tenien vostés. Aleshores, per fer un contracte en aquesta època, t’has hagut d’asseure, parlar, tindre paciència. No és una qüestió de diners, és una qüestió de dir: “m’agrada”. Era completament diferent del que ocorre ara.” (Susan Richardson).¹⁴

D’altra banda, hi ha una qüestió vinculada a l’extracció social i l’estil de vida dels primers turistes i residents procedents del Nord d’Europa. Molt sovint es fa referència al suposat benestar i riquesa que els caracteritzava. Certament, no tota la població que arribava en aquella època era rica i benestant, ja ho deia NASH a la seua anàlisi sobre els americans que residien a Barcelona als anys 60 (NASH, 1970). No obstant, la idea que la riquesa era habitual entre tota la població estrangera es va estendre, fins a quallar en allò que anteriorment s’ha definit com a *Efecte Mr. Marshall*. Dit això s’ha de remarcar que tant la senyora *Fuz* com la nostra informant, la senyora Richardson, eren persones que podríem emmarcar dins les classes benestants al seu país d’origen. Evidentment, en arribar al nostre país la seua percepció de classe es multiplicava de manera automàtica. Per posar un exemple de cadascuna, el fill d’un dels fillols d’Evelyn Dewhurst, Logie Fitzwilliams és íntim amic dels prínceps William i Kate. D’altra banda, la pròpia Susan Richardson explica a l’entrevista que tenia tres criades autòctones servint a casa tots els estius i que, a més, portaven xofer i educadora des d’Anglaterra. Una curiosa anècdota afegeix encara més dades a l’extracció social d’aquells primers turistes:

“Ma mare tenia un Rolls Royce. I ella no podia conduir més perquè estava com ara estic jo. Va vindre fins a Moraira amb un xofer amb el Rolls. Vam parar una nit al Parador de Benidorm i no hi havia absolutament res a Benidorm. Ahir vaig passar i és com Nova Iork. Aleshores, vam anar una nit a Benidorm i quan vam arribar a Moraira el xofer diu: “Madamme, on puc portar el Rolls per a rentar-lo?” I jo li vaig dir: “quaranta quilòmetres a l’esquerra, quaranta quilòmetres a la dreta” (Susan Richardson)

¹⁴ De la mateixa manera que la cita anterior, l’original està en mig en castellà i mig en anglès perquè es va desenvolupar en aquestes llengües. La traducció, per tant, és de l’autor.

Resulta curiós, no obstant, observar que malgrat l'època que es vivia, de dictadura i autarquia, de moral cristiana austera i tancada, es permetien segons quines conductes als turistes internacionals. No es tracta només dels luxes que es pagaven amb diners, com ara la gasolina o el gel, que segons Susan Richardson que havien de comprar a Gandia, sinó luxes en el sentit immaterial. Es tracta, per exemple, de relaxar els límits del que seria acceptable en la societat d'autòctons, com s'ha pogut apreciar anteriorment amb el fet que la senyora *Fuz* anara en bicicleta. A tall d'exemple, tal i com relaten els informants, sembla que eren habituals les festes estivals a vora mar per a les quals es comptava amb un permís de l'autoritat fins a les 12 de la nit, però que, estant l'autoritat present, s'allargaven fins a ben entrada la matinada. Aquest tipus de comportament s'emmarcaria dins d'allò que hem anomenat l'*Efecte Mr. Marshall*. El següent exemple també servirà, com a mostra, no només del relaxament dels límits, sinó també de l'especial personalitat de la senyora *Fuz*.

“Ella tenia una calefacció de carbó, i comprava al principi de l'any un camió de carbó. El posaven al garatge, i anaven agafant el carbó d'allí [...] Una nit, després de descarregar el camió, a les 12, estaven negres i els xics del camió van dir: “saps què? Ara ens banyem en conill!”. Total, que van entrar a la platja d'El Portet. I ella va dir: “jo també aniré” [...] I aquells, quan van veure a *Fuz* davant d'ells, es van tapar i van córrer cap al garatge per vestir-se, perquè ells no podien ni pensar que una dona estava nua amb ells.” (Susan Richardson)

De fet, com deia ROJEK, en aquest tipus de relació entre població procedent de països desenvolupats i població d'acollida de països en desenvolupament es dona una recepció en positiu basada en el poder colonial que permetia a les elits d'origen benestant uns comportaments i costums que estaven negats per a la resta d'habitants, com ara l'homosexualitat o la droggoaddicció (ROJEK, 1998). Nogensmenys, la pròpia Richardson apuntà des d'un primer instant de l'entrevista, a la condició homosexual de la senyora *Fuz*. No era una qualitat que anara amagant, tot i que tampoc l'exhibia obertament. Era habitual, per contra, veure-la rodejada d'amigues i amics i potser en el context de la Teulada d'aleshores aquell no era un fet tan ressenyable com la pròpia presència d'una ciutadana estrangera de les seues característiques. De fet, entre les amistats il·lustres que els informants expliquen que van passar per la seua casa de Moraira en destaca una que sembla que va ser bastant habitual:

Patricia Cunningham. Sembla que l'editora de la revista Vogue, casada amb l'afamat dissenyador Charles Creed visità amb certa regularitat la casa d'El Portet durant algun temps. Segurament les persones més properes a Evelyn Dewhurst l'arribarien a conèixer. Per a la resta de la població, però, no deixarien de ser dues simpàtiques turistes passejant pel terme.

Il·lustració 6. Retrat d'Evelyn Dewhurst

Font: Arxiu personal de Vicente Vallés

Evelyn Dewhurst va morir l'any 1993 a sa casa d'Anglaterra. Abans de morir va vendre la casa d'El Portet i un terreny que també havia adquirit i, en un exercici que defineix tant la seua personalitat com la por a veure's desposseïda dels seus béns, es va endur els diners d'una manera un tant rocambolesca.

“Van vendre tot el terreny i volien els diners en efectiu. Es van fer un corsé i es van posar els bitllets de mil pessetes, tots, en el corsé. I eixa nit es gitaren amb els diners. Em van convidar a sopar a un restaurant. Jo, quan les vaig veure, vaig notar alguna cosa estranya. Total, no vaig dir res, i quan acabem de sopar [...] diu: “Com estos hi ha tres milions ací dins, i tres

milions al pit d'Annie” I se'n va anar conduint, als 80 anys, conduint cap a Anglaterra, amb els seus tres milions i tres milions l'altra.” (Vicente Vallés)

6. Conclusió

Evelyn Dewhurst, la nostrada senyora *Fuz*, és una figura històrica del turisme, no només a Teulada, el poble que la va acollir a mitjan dels anys 50, sinó també al conjunt de la comarca. És clar que no va ser la primera turista internacional a la Marina Alta, ni tampoc la primera persona estrangera a residir-hi, però pel moment en què arribà i la figura que s'ha descobert al darrere, ha resultat ser un cas digne d'estudi. Representa a la perfecció el model de turista que començaria a arribar als anys 60, que acabaria per comprar una propietat i passar llargues temporades a la comarca, tot i que ella mai va establir la seua residència a Teulada. La senyora *Fuz* havia de ser, per força, una persona cultivada. El fet que practicara el tennis, un esport reservat a principis del segle XX a les classes benestants, i que a més ho fera amb cert èxit, la situa en una classe social elevada. No obstant, el procés d'inserció que va dur a terme, sense estar obligada, donat el caràcter turístic de la seua residència, va ser exitós: va aprendre a comunicar-se amb la gent que l'envoltava i va exercir d'amfitriona de no poques festes a El Portet. És clar que era un altre temps, on la presència de residents estrangers a Teulada era mínima, on les facilitats per a dur una vida paral·lela encara no existien, i no hi havia una altra opció que tindre contacte amb la població autòctona per tal d'obtenir els bens i serveis més bàsics. Potser la seua figura era desconeguda per a una bona part del veïnat teuladí. Amb aquest article s'ha intentat posar en valor, tant la seua figura a nivell microhistòric com també la relevància a nivell microsociològic de la seua persona en la societat d'aquell moment.

L'autor vol agrair la col·laboració de Vicente Vallés i Susan Richardson i, en especial, la de Jaume Buigues, sense l'ajuda del qual aquest article mai hauria existit.

Bibliografia

CLERICI, G. (2010). *Divina. Suzanne Lenglen, la piú grande tennista del mondo*, Roma, Fandango Libri.

COCHRAN, CH. (1932). *I had almost forgotten*, Londres, Hutchinson.

COSTA, J. (1977). *El marquesat de Dénia*, València, Universitat de València.

LETTICE, C. (2004). *Lettice Curtis - her autobiography*, Walton on Thames, Red Kite.

DEWHURST, E. (1940). *Lawn Tennis, May I Introduce you?*, Londres, Sir Isaac Pitman & Sons.

DEWHURST, E. (1950). «The new winning spin», *Woman week-end Book 2*, pp. 43-44.

DEWURSY, E. (1964). «My top ten» dins YOUNG, D. (ed.), *Game, set and match. The Nestlé Book of Tennis*, Londres, Hutchinson, pp.91-102.

FERRIS, J.L. (2009). «Calp e Ifach, las voces de la piedra» dins *Calp, Arqueología y Museo*, Alacant, Museo Arqueológico de Alicante, pp. 10-25.

GINER, J. (2013). «Sorry I'm not a Tourist. Migración y Turismo en la Marina Alta», *Papers de Turisme*, 54, pp.139-155.

LILE, B. (1988). «The lost domain: the Williamses of Killay House and their relations», *Gower* 39, pp. 30-43.

LISÓN, C. (1974). «Presentación» dins BRENNAN, G. *Al sur de Granada*, Siglo XXI, Madrid, pp.XI-XV.

NASH, D. (1970). *A community in limbo. An anthropological study of an american community abroad*, Bloomington, Indiana University Press.

PALAZUELOS, C. (2013). «La família Lambert: el primer turisme». *El Temps* 1500:69-71.

SAYERS, R.S. (1976). *The Bank of England: 1891-1944*, (vol.1), Cambridge, Syndics of the Cambridge University Press.

SIMÓ, C. I GINER, J. (2012). *Un peu dins, un peu fora. La immigració de residents europeus al municipi de Teulada*, Pedreguer, Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta/Universitat de València.

SLAUGHTER, F. (1898). *The Sportswoman Library* (vol.2), Westminster, Archibald Constable & Co.

VIDAL, A. (2006). *El cementiri dels anglesos (1856-2006): l'herència britànica a Dénia*, Picanya, Ajuntament de Dénia; Edicions del Bullent.

WAGG, S. (2012). «Her Dainty Strength? Suzanne Lenglen, Wimbledon and the Coming of Female Sport Celebrity», dins WAGG, Stephen (ed.), *Myths*

and Milestones in the History of Sport, Basingstoke, Palgrave Macmillan, pp.122-141.

WALDREN, J. (1996). *Insiders and Outsiders. Paradise and reality in Mallorca*, Oxford, Berghan Books,

ZASADA, I.; ALVES, S.; MÜLLER, F. C.; PIORR, A.; BERGES, R. i BELL, S. (2010). *International retirement migration in the Alicante region, Spain: process, spatial pattern and environmental impacts. Journal of Environmental Planning and Management* 53(1), pp. 125-141.